

„REUNIUNEA DE CETIRE ȘI CÂNTĂRI A ECONOMILOR ȘI MESERIAȘILOR DIN ALBA IULIA” ÎN DOCUMENTELE DE ARHIVĂ*

BOGDAN LAURENȚIU AVRAM
Colegiul Național Militar „Mihai Viteazul”, Alba Iulia

”The Reading and Singing Meeting of the Traders and Craftsmen from Alba Iulia” in the Archive Documents

ABSTRACT

In the early years of the 20th century, the "Meeting of Traders and Craftsmen from Alba Iulia" was established in Alba Iulia. This organization had three important purposes: to establish a lodge, a library, and a vocal choir. The choral formation of this association represented for the musical culture of our town a symbiosis between church choral music and secular choral music. Conductors and choristers offered concerts for the public who loved the art of sound both in the town's churches and in the "Caragiale" Theater hall. The choral band's repertoire was a diverse one that included both church pieces, pieces from the local secular repertoire, as well as musical parts from international operas.

Cuvinte-cheie: Alba Iulia, reuniune, muzică, concerte, dirijor, festival

Key words: Alba Iulia, meeting, music, concerts, conductor, festival

La românii ardeleni interesul pentru muzica cultă a apărut spre mijlocul secolului al XIX-lea, când, prin implicarea membrilor *Astrei*, au apărut primele societăți corale și s-au organizat primele catedre de muzică. Membrii Asociațiunii au încercat să cultive în rândul inteligenței românești gustul pentru muzica adevărată. În filele revistelor și ziarelor vremii, găsim consemnate evenimente muzicale importante, dar și eforturile unor societăți muzicale și ale muzicienilor români de a pune bazele unei creații muzicale autentice românești.

Muzica corală a început să se dezvolte în spațiul vorbitor de limbă română pe la mijlocul secolului al XIX-lea, primul cor fiind atestat în anul 1840, corul Bisericii Greco-Catolice din Lugoj, care mai târziu va deveni „Reuniunea de Cântări” a lugojenilor. În 1857 a apărut și primul cor țărănesc, „Corul vocal bisericesc al plugarilor din Chisătău”. „Treptat corurile românești s-au înmulțit ajungând la cifra frumoasă de 200”¹. Desigur că un rol deosebit în viața muzicală ardeleană l-au avut corurile și fanfarele, din cele 200 de coruri de care amintea

* O parte din acest articol se regăsește în teza de doctorat *Activitatea muzicală bisericască și laică din Alba Iulia în secolul al XX-lea*, elaborată de autor sub coordonarea pr. prof. univ. dr. Domin Adam, cadru didactic la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, susținută în ședința publică din data de 15 septembrie 2022.

¹ *Transilvania*, Sibiu, an 58, nr. 5-6, mai-iunie 1927, p. 239.

Tiberiu Brediceanu, „peste 100 activau în Banat”², reunite în „Asociația corurilor și fanfarelor românești din Banat”, condusă de Ion Vidu.

Reuniunile de muzică și corurile erau, așa cum arăta de altfel și Sextil Pușcariu³, „singura posibilitate a românilor ardeleni de a se afirma pe plan național și, de asemenea, singura ramură artistică în care se putea realiza o activitate de masă, căci armonia cântecului e aceea care armonizează și sufletele în urmărirea unui ideal larg, comun [...] Va veni o vreme când, învățând a ne respecta mai mult pe noi înșine, va triumfa, spre mulțumirea noastră, curentul sănătos românesc, care de curând și-a croit o cale largă și durabilă aproape în toate manifestațiunile noastre artistice”⁴.

Scopul articolului de față este de a aduce în atenția cercetătorilor informații despre activitatea „Reuniunii Meseriașilor și Economilor” din orașul Alba Iulia, în general, și despre activitatea muzicală a acestei Reuniuni, în special. În redactarea articolului am folosit, ca sursă principală, documentele aflate la Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, iar ca surse secundare, documente din fondul „Primăria orașului Alba Iulia”, păstrate la Serviciul Județean Alba al Arhivelor Naționale ale României, dar și informații din presa vremii.

În anul 1901, în Alba Iulia, s-au pus bazele „Reuniunii Economilor și Meseriașilor din Alba Iulia” sau, așa cum o mai găsim în unele documente, „Reuniunea de Cetire și Cântări a Economilor și Meseriașilor din Alba Iulia”. Trei erau scopurile pentru care aceasta s-a fondat: „înființarea unei casine, înființarea unei biblioteci și înființarea unui cor vocal”⁵. Reuniunea era alcătuită din membri fondatori, membri ordinari, aleși pe o perioadă de 3 ani, și membri ajutători. Președintele Reuniunii era dr. Alexandru Fodor, vicepreședinte, părintele Florian Rusan, iar secretar a fost ales Ioan Pampu, învățător la școala românească din Maieri, cel care a fost „sufletul” acestei Reuniuni. Alte funcții au fost îndeplinite de: Iosif Roman – casier, Iuliu Roșca – bibliotecar și Ioan Anghel – controlor. Pentru început, Reuniunea avea 80 membri, iar întâiul local a fost o odaie închiriată în hotelul „Europa”. După înființarea Reuniunii, statutele au fost adoptate în ședința din 16 aprilie 1901, iar mai apoi aprobate de Ministerul de Interne de la Budapesta, în ziua de 1 iunie 1901, sub numărul 48860, având girul secretarului de stat Gyula Gullner⁶.

Scopul Reuniunii era „promovarea intereselor intelectuale, morale și materiale a membrilor”. De asemenea, printre obiectivele acestei asociații se numărau următoarele: „instituirea unei biblioteci și a unui cabinet de lectură; aranjarea de serate literare, producțiuni declamatorice, teatrale și prelegeri

² *Ibidem*, p. 240.

³ Pușcariu 1904, p. 271.

⁴ *Luceafărul*, Budapesta, an IV, nr. 13-14, 15 iulie 1905, p. 278.

⁵ MNUAI, *Colecția de documente*, inv. nr. 3698, f. 1.

⁶ Statutele 1901, p. 8.

publice; înființarea unui cor vocal și instrumental; aranjarea de diferite espoziții: permanente și temporale din domeniul industriei; câștigarea pentru membrii Reuniunii a produselor necesare la diferite ramuri industriale și economice, prin intermediul Reuniunii, precum și mijlocirea valorizării produselor industriale ale meseriașilor membri ai Reuniunii; promovarea activității industriale a membrilor prin asociere; ajutorarea membrilor lipsiți ai societății între marginile posibilității”⁷.

Cu siguranță, un rol covârșitor în întemeierea acestei Reuniuni l-au avut membrii Despărțământului VIII Alba Iulia al *Astrei*. Acest lucru este întărit de faptul că încă de la începuturile Asociațiunii au existat preocupări intense pentru dezvoltarea economică și ridicarea nivelului cultural al românilor din Transilvania. Așadar, „Reuniunea de Cetire și Cântări a Economilor și Meseriașilor” a mers mână în mână cu *Astra* Alba Iulia, încercând îmbunătățirea calității vieții pentru românii transilvăneni din acest oraș. Reuniunea „a fost o asociație națională, culturală, profesională și de întrajutorare economică a românilor din Alba Iulia, fiind antrenate categoriile sociale ale entității respective, de la bază la vârf, sau invers”⁸.

Așa cum am observat de la început, Reuniunea avea ca scop înființarea unei biblioteci, iar membrii ei s-au îngrijit de acest lucru. La data de 21 aprilie 1903, s-a cumpărat un dulap pentru bibliotecă, în valoare de 56 coroane, de la Rothe Ernő, din orașul Alba Iulia⁹. În anul următor, s-au cheltuit 3 coroane și 70 de fileri pentru achiziționarea volumului „Operele lui N. A. Bogdan”, aceasta dovedindu-se prin chitanța semnată în ziua de 13 ianuarie 1904 de Silvestru Oprean, „bibliotecar”.

Membrii acestei Reuniuni aveau posibilitatea să citească din foile și revistele de cultură aflate în colecția Reuniunii, să împrumute cărți de la biblioteca acesteia și să participe ca membri activi la corul vocal și instrumental. Reuniunea era formată din Adunarea generală, care cuprindea toți membrii, și Comitetul din care făceau parte 21 de membri, astfel: președinte, vicepreședinte administrativ, vicepreședinte literar, secretar administrativ, secretar literar, cassar, bibliotecar, doi controlori și 12 membri în comitet. Aceștia erau aleși pe o perioadă de 3 ani, cu posibilitatea de a fi realeși.

Comitetul era dator a încredința unuia dintre membrii Reuniunii formarea și instruirea corului vocal și instrumental, precum și toate cele necesare pentru o lucrare plină de succes a acestuia. Această Reuniune era în strânsă legătură cu bisericile din oraș, existând un schimb de coriști, unii dintre ei frecventând atât corul bisericesc, cât și pe cel al Reuniunii. De asemenea, în eventualitatea

⁷ MNUAI, *Colecția de documente*, inv. nr. 3707.

⁸ Mircea 2011, p. 111.

⁹ MNUAI, *Colecția de documente*, inv. nr. 3699, f. 10.

desființării Reuniunii, „biblioteca și averea Reuniunii va trece în proprietatea comunelor bisericesti gr. cat. și gr. ort. din Alba Iulia”¹⁰.

Reuniunea de Cântări era dirijată de clericul și învățătorul Octavian G. Simtion. Acesta s-a născut la data de 6 ianuarie 1881, la Sibiu și a urmat cursurile Institutului Teologic și Pedagogic din Sibiu. După terminarea studiilor, a fost repartizat ca învățător în Răhău, unde a activat în anul școlar 1903-1904, apoi, în următorii doi ani școlari, a fost învățător în Turda, respectiv în Abrud-Sat¹¹. Octavian Simtion este cel pe care, în anul 1906, îl găsim dirijând „Corul Moșilor din Abrud”, cu care a participat la Festivalul Coral de la București. Tânărul dirijor a format acest ansamblu coral cooptând pe membrii corurilor bisericesti din Abrud-sat, Roșia, Zlatna, Bucium, Vidra și Câmpeni. Octavian Simtion, „și-a desăvârșit studiile muzicale în preajma unor renumiți compozitori precum: Iacob Mureșianu, George Dima și Timotei Popovici”¹².

Chiar dacă nu face obiectul acestui studiu, se impun câteva precizări despre evenimentul cultural care a avut loc la începutul secolului al XX-lea, la București. Formația corală a moșilor din Abrud a interpretat în cadrul festivalului piesele „Trecui Valea”, de Iacob Mureșianu și „Moșul la drum”, de Ion Vidu¹³. Cele două piese interpretate în concurs au o dificultate ridicată, ceea ce ne face să deducem că dirijorul Octavian Simtion avea o bună pregătire, la fel și coriștii, care s-au ridicat la nivelul unor formații corale de renume. De asemenea, privind toate melodiile interpretate de către formațiile prezente la acest festival coral, observăm o îmbogățire și o creștere a nivelului muzicii corale românești. Pentru prestația din acest festival, dirijorul Octavian Simtion a primit Medalia „Expoziției de la București”.

Pe parcursul anului 1905, „comitetul s-a îngrijit ca să se aranjeze trei petreceri în favorul Reuniunii și anume: la 13 ianuarie, reprezentare teatrală cu venit curat de 100 koroane și 94 fileri; la 2 iulie un concert cu ajutorul unui grup de producție din Blaș, care a adus un venit curat de 130 koroane și 16 fileri; la 25 noiembrie, o reprezentație teatrală cu un venit curat de 36 koroane și 64 de fileri, în total 267 koroane și 74 fileri”¹⁴, toate aceste realizări fiind consemnate în raportul întocmit anual de către membrii Reuniunii.

În următorul an, 1906, am găsit o altă informație consemnată în filele Revistei de cultură *Familia*, în care este consemnată o reprezentație teatrală, la care au fost incluse și părți de muzică corală: „Reuniunea Economilor și Meseriașilor din Alba Iulia dă azi, sâmbătă, în 16 iunie, o reprezentație teatrală.

¹⁰ MNUAI, *Colecția de documente*, inv. nr. 3707.

¹¹ Neamțu, Vaida-Voevod 2005, p. 71.

¹² Popa 2018, p. 48.

¹³ Lazăr 1983, p. 284.

¹⁴ MNUAI, *Colecția de documente*, inv. nr. 3703, f. 4.

Se joacă «Favorita» operă lirică de Donizetti. Economii și meseriașii reprezentând o operă de Donizetti, mare progres¹⁵.

La începutul lunii martie 1907, îl regăsim pe „dirigantul corului”, Octavian G. Simtion, dirijând corul mixt al Reuniunii într-un concert extraordinar. Pentru acest eveniment, la tipografia Schäser din Alba Iulia, s-au tipărit în ziua de 9 martie „700 invitații, 500 bilete de intrare de 5 tipuri și 200 de programe, în valoare totală de 62 coroane și 50 fileri”¹⁶. Pentru această reprezentație muzicală dirijorul corului scrie următoarele: „Notă / Am primit șasăzeci (60) córone dela cassa Reuniunei de lectură și cantare a Econ. și Mes., sub titlul provăzut in concluzul comitetului din ședința dela 2/15 Martie 1907”¹⁷.

Pentru acest concert, dirijorul corului a achiziționat de la firma „N. Zeidner / Buch – und Musikalien – Papier – und Schreibrequisitenhandlung” (N. Zeidner / Magazin de cărți și muzică – hârtie și recuzită pentru scris), din Brașov, mai multe partituri, conform chitanței legalizate emise de firma din orașul de sub Tâmpa: „1 [bucată] Dima Hora Nr. 76 Partitura – 10 coroane; 1 [bucată] Partitele pentru Orchestra completă – 8 coroane; 1 [bucată] Voci de cor completă – 1 coroană, 20 fileri, speșele poștale ridicându-se la 77 fileri, iar totalul sumei fiind de 19 coroane, 97 fileri”¹⁸.

Se pare totuși că a existat o colaborare și mai veche între firma furnizoare de partituri muzicale și iscusitul dirijor, deoarece, dintr-un alt document datat 28 ianuarie 1907, firma din Brașov i-a trimis „dirigint des Rum. Musikvereines” din Alba Iulia „jr 8 Stimmen Sopran alt u Bass u. Tenor für / dynst. 1. Dima Cantece pop. pentru cor mixt [a câte 1 coroană fiecare] – 8 coroane”. Pe lângă aceste știme¹⁹, firma îi mai oferă „Catalogul per Nachahme / dankend / erhalten” (Catalogul ramburs primit ca mulțumire)²⁰. Vedem, așadar, că, în acea perioadă, materialele muzicale erau achiziționate de către dirijorii corurilor sau ai formațiilor instrumentale din centrele muzicale mai dezvoltate (Brașov, Sibiu, Blaj etc.). De asemenea, din chitanțele păstrate în colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, putem observa și repertoriul formațiilor conduse de dirijorul Octavian G. Simtion, care era familiarizat cu cântecele profesorilor săi, George Dima și Timotei Popovici.

În urma acestui concert susținut de formația corală mixtă a Reuniunii, dirijorul Octavian G. Simtion este felicitat într-o telegramă de către un apropiat, un oarecare Tavi din Szászsebes (Sebeșul Săsesc, azi Sebeș), în ziua de 8 martie 1907, după ce împreună au participat la „petrecania admirabilă din Alba Iulia”.

¹⁵ *Familia*, Oradea-Mare, an XLII, nr. 22, 11/24 iun. 1906, p. 263.

¹⁶ MNUAI, *Colecția de documente*, inv. nr. 3701, f. 14.

¹⁷ *Loc. cit.*, f. 13.

¹⁸ *Loc. cit.*, f. 17.

¹⁹ N. N.: partituri cu linia melodică a fiecărei voci SATB.

²⁰ MNUAI, *Colecția de documente*, inv. nr. 3701, f. 18.

De asemenea, dirijorului îi este solicitată „partitura de la latina ginte și Brumărelul, apoi, critica concertului, carea va apărea, desigur și în foaia ungurească din A. Iulia”²¹.

Din păcate, informațiile despre dirijorul Octavian G. Simtion sunt destul de puține. În perioada 1909-1911, îndeplinește funcția de preot în localitatea Cernatu, iar din 1918 este transferat în parohia Săcele. Pe tot parcursul activității sale s-a îngrijit să înființeze școli și să formeze coruri de copii. Pe părintele Octavian G. Simtion îl găsim printre participanții la Adunarea Națională de la 1 Decembrie 1918 din Alba Iulia, fiind conducătorul sătenilor din Săcele, delegat al cercului electoral Hărman²². Se stinge din viață în ziua de 30 mai 1929.

În cercetarea desfășurată am constatat o lipsă de documente pentru o perioadă destul de întinsă (1907-1920); probabil, din cauza vicisitudinilor vremii, documentele referitoare la această Reuniune s-au pierdut.

În anul 1920, primăria orașului, reprezentată de primarul dr. Aurel Sava, închiriază Reuniunii Meseriașilor din Alba Iulia, reprezentată de Avram Oargă, localul fostei Casine civile, „care local se află în reduta orașului și care constă din 3 chilii, una lângă alta, și o chilie separată, cu dreptul de folosință pe termen de 3 ani, adecă de la 1 Ianuarie 1920 în 31 Decembrie 1922, cu arenda anuală de suma 1200 cor. Arenda anuală să solvește în 4 părți egale și anticipative, anume în fiecare prima ianuar, april, iulie și octobrie. În caz de întârziere să solvește 6 % interese. [...] E îndreptățit orașul să la caz dacă chiriașul nu ar solvi punctual birul de arendă pe timpul restant să publice licitație nouă pre priclul și spesele chiriașului și să închiriază localul altuia. În cazul acesta, arendașul vechiu este deobligat a restitui diferența de arendă care eventual va fi [...]”²³.

În ziua de 19 februarie 1922, a avut loc Adunarea generală ordinară a Reuniunii. Din listele întocmite, observăm că numărul membrilor era mare, aproximativ 225, și din diferite domenii de activitate. Ce este important și interesant în acest document este faptul că la acest moment au fost invitați și membrii de onoare și cei fondatori ai Reuniunii. De asemenea, membrii erau grupați pe străzi, putându-se observa denumirea unor străzi care acum nu se mai găsesc în nomenclatorul stradal al municipiului (ex: strada Crucii, strada Sfântul Nicolae, strada Nicu Filipescu, strada General Grigorescu ș.a.). Totodată, existau membri în Reuniune și din cartierele și localitățile învecinate orașului Alba Iulia.

În cele ce urmează, îi vom prezenta pe membrii Reuniunii din anul 1922, așa cum îi regăsim în documentele de epocă: „Președinte: dr. Zaharie Munteanu, avocat, fost secr. general; Președinte administrativ: Anghel Roșca, antreprenor; Președinte literar: Eugen Radu, comerciant; Secretar administrativ: Ioanichie

²¹ *Loc. cit.*, f. 19.

²² Zgârciu 2019, p. 213-214.

²³ MNUAI, *Colecția de documente*, inv. nr. 3706.

Mărgineanu, oficiant; Secretar Literar: Nechifor Borza, director școlar; Cassar: Avram Oargă, comerciant; Bibliotecar: Leonte Opriș, profesor; Controlori: Teofil Cricoveanu, zidariu, Augustin Pleșia, bărbier; Membri ordinari: Valeriu Mărgineanu, învățător; George Drâmbăreanu, mecanic; Nicolae Gherasim, măcelar, Vasile Mucea, croitor; Ilie Roșca, antreprenor; Vasile Abușianu, profesor; Iosif Cîrlea, măcelar; Nicolae Mărgineanu, măcelar; Iosif Grecu, zidar; Basil Oneciu, învățător; Trifan Eneșel, măcelar; Mihail Cionca, econom; Membrii supleanți: Ioan Rebreanu, ospătar; Ioan Bratu, comerciant²⁴.

După alți câțiva ani de lacună documentară, ajungem la începutul anului 1928, când în cadrul Reuniunii s-a reînființat un nou cor, sub instruirea profesorului Gheorghe Oancea, fratele maestrului Nicolae Oancea. Acesta era cadru didactic la Liceul „Mihai Viteazul”, unde preda Muzica și unde dirija corul mixt al elevilor. De asemenea, distinsul profesor era dirijorul corului bărbătesc al Parohiei Ortodoxe Române „Buna Vestire” din centrul orașului Alba Iulia. Dintr-o solicitare adresată de către conducerea Reuniunii Primăriei Alba Iulia, putem stabili că prima reprezentație a noii formații corale a avut loc în ziua de 18 februarie 1928. Din conținutul cererii reiese dorința ca Reuniunea să organizeze „un concert și teatru și urmat de dans, cu concursul corului Reuniunii, înființat acum”²⁵ (**Fig. 1**).

În filele ziarului *Alba Iulia*, publicul era invitat să participe la acest eveniment cultural astfel: „Reuniunea meseriașilor, com. și econ. români din Alba Iulia, aranjează pe Sâmbătă în 18 Februarie a.c. (1928, n.n.), ora 8 seara, în sala teatrului «Caragiale» un festival artistic împreună cu producțiune teatrală și urmat de dans, sub conducerea dlui prof. Gh. Oancea. Onor. Public al orașului Alba-Iulia este rugat a da tot sprijinul moral și material, prin participarea la acest festival. Biletele de vânzare se găsesc la farmacia Rusan. Invitări speciale nu se trimit”²⁶.

Tot în anul 1928, mai găsim menționate încă două momente artistice susținute de membrii Reuniunii. Astfel, în a doua zi de Rusalii, 4 iunie 1928, coriștii au susținut „un festival artistic sub conducerea dlui. prof. Gh. Oancea, împreună cu producțiune teatrală și urmat de dans, al cărui venit era destinat pentru fondul bibliotecii Reuniunii”²⁷ (**Fig. 2**). Al doilea moment s-a petrecut în ziua de 1 Decembrie 1928, la 10 ani de la mărețul eveniment al Marii Uniri, când „Reuniunea va aranja un festival artistic, împreună cu producțiune teatrală, cu concursul corului nostru”²⁸.

Majoritatea concertelor erau organizate în clădirea Teatrului „Caragiale”, fiind la momentul respectiv cea mai potrivită locație. Totuși, în rândul

²⁴ MNUAI, *Colecția de documente*, inv. nr. 3709.

²⁵ SJAAN, fond *Primăria orașului Alba Iulia*, acte înregistrate, dos. 66/1928, f. 82.

²⁶ *Alba Iulia*, Alba Iulia, an X, nr. 7, duminică, 12 februarie 1928, p. 7.

²⁷ SJAAN, fond *Primăria orașului Alba Iulia*, acte înregistrate, dos. 66/1928, f. 5.

²⁸ *Loc. cit.*, f. 35.

membriilor, exista dorința ca Reuniunea să aibă propria clădire. În acest sens, este adresată conducerii Primăriei Alba Iulia o solicitare pentru a aproba ca în ziua de 6 ianuarie 1929, de sărbătoarea Botezului Domnului, membrii Reuniunii să susțină „un concert împreună cu producțiune teatrală, al cărui venit este destinat fondului de clădire a casei Reuniunii”²⁹. Pe lângă aceste preocupări, membrii se îngrijeau și de dotarea și achiziționarea de cărți și reviste de cultură pentru biblioteca Reuniunii. Astfel, în a doua zi de Crăciun, ei au aranjat „o producțiune teatrală împreună cu concert și urmată de dans, a cărei venit curat este destinat fondului bibliotecii Reuniunii”³⁰.

Anul 1930, a reprezentat pentru membrii Reuniunii Meseriașilor, Comercianților și Economilor Români din Alba Iulia, un an important, anul în care s-a ridicat palatul Reuniunii, inaugurarea acestui local a avut loc în ziua de 1 decembrie. Vom reda textul consemnat de ziarul *Alba Iulia*, pentru a înțelege mai bine și a pătrunde în acea atmosferă de sărbătoare: „La 1 Dec. a. c. la noi în Alba-Iulia va fi o dublă sărbătoare. Se va inaugura în acea zi palatul Reuniunii Meseriașilor, Comercianților și Economilor Români zidit în anul acesta 1930. Zidirea și inaugurarea unui palat cultural pentru aceste trei clase a locuitorilor români din capitala județului Alba și cetatea încoronării Regilor României are o dublă însemnătate, și anume: 1. închegarea și întărirea clasei mijlocii a cetățenilor Români din Alba-Iulia și 2. ridicarea și asigurarea viitorului lor prin cultură, prin ajungerea la un grad mai înalt de inteligență a lor. Nu-i destul numai să avem meseriași, comercianți și economi români, ci trebuie să tindem într-acolo ca ei să aibă cât mai multe cunoștințe și un grad de cultură cât mai înaintat. Cu cât ei vor fi mai avansați și mai culți, cu atât vor fi mai la înălțime în profesiunea lor”.

Cronicarul continuă astfel: „Iar profesiunea lor este românească și trebuie să fie românească, mai ales aci, în orașul încoronării, a doua capitală a României mari. Este un interes național ca clasa mijlocie românească aci să se întărească. Munca pentru întărirea elementului românesc, cu toate acestea, nu este un atac împotriva meseriașilor și industriașilor minoritari. Ei au rădăcini vechi și sunt cu mult mai puternici decât să poată fi atacați. Apoi, Alba Iulia este în continuă dezvoltare: vor avea teren de lucru și posibilitate de traiu toți: și români, și minoritari. Iar economi aproape nici nu sunt alții în Alba-Iulia, decât români”.

De asemenea, sunt amintite și 2 clădiri importante din orașul Marii Uniri: „Azilul pentru ucenici, clădit și el nu de mult, aranjat în modul cel mai modern și confortabil, împreună cu palatul R.M.C.E.R. sunt unele dintre cele mai frumoase clădiri ale Albei Iuliei. Avem nădejdea, ba chiar siguranța că influența fericită a acestor două clădiri, pentru întărirea și ridicarea meseriașilor, comercianților și

²⁹ *Loc. cit.*, f. 17.

³⁰ SJAAN, fond *Primăria orașului Alba Iulia*, acte înregistrate, dos. 32/1929, f. 11.

economilor români, aci, la noi, se va dovedi în scurt timp și în măsură tot mai mare cu trecerea anilor. Laudă și recunoștință se cuvine pentru realizarea acestor uriași pași înainte în viața și întărirea clasei mijlocii din Alba-Iulia, președintelui R.M.C.E.R. dlui Dr. Ioan Pop, care a luat în mână să probată chestiunea organizării, închegării lor și o duce înainte cu competență și rezultate din cele mai frumoase și vrednice de admirat. Execuția clădirii palatului Reuniunii îi aduce laude măiestrului întreprinzător, dlui Anghel Roșca, și tuturor măiestrilor, comercianților și economilor români din loc, cari, gratis ori cu puțină plată, au colaborat la ridicarea atât de repede a palatului. Nu din bogăție și din belșug s-a ridicat acest palat, căci acestea ne lipsesc mai ales în criza de azi, ci din însuflețire, din voință tare, prin stăruința membrilor și a conducătorilor Reuniunii, din puterile proprii a meseriașilor, comercianților și economilor români”³¹.

„Serbarea inaugurării” localului s-a desfășurat la noul sediu aflat pe Calea Regele Ferdinand în ziua de 1 Decembrie 1930. Tot în această zi a avut loc și Adunarea Generală Extraordinară a Reuniunii. Programul a fost următorul: „1. «Imn de sărbătoare», cor mixt de Alex. Podoleanu, executat de către corul Reuniunii. 2. Sfințirea localului cu răspunsurile date de către corul Reuniunii. 3. Deschiderea Adunării Generale Extraordinare. 4. Însemnătatea zilei de 1 Decembrie, de dl Ioan Sandu, directorul liceului «Mihai Viteazul». 5. Istoricul Reuniunii dela înființare și până în prezent, de dl Dr. Dominic Medrea. 6. Darea de seamă a Reuniunii, de dl Petru Roșca, secretarul Reuniunii. 7. Cuvânt de chemare către membrii Reuniunii și cetățenii orașului, de dl Gh. Drâmbărean. 8. Închiderea Adunării Generale Extraordinare. 9. «Deșteaptă-te, Române», cor mixt, executat de către corul Reuniunii”³². Ziua s-a încheiat cu o masă comună în localul Reuniunii, seara la ora 20.

În numărul 44 din data de 12 decembrie 1930 al ziarului *Alba Iulia* sunt consemnate detalii semnificative despre Reuniune. Astfel, sunt descrise etapele înființării asociației, apoi pașii pentru clădirea unui local propriu. La împărțirea loturilor de casă, Reuniunea a primit un teren după cetate, apoi s-a făcut un schimb cu pr. Alexandru Baba și dl dr. Ștefan Pop, primindu-se astfel un loc lângă gara mică. „Dl Iuliu Maniu, la inițiativa dlui Dr. Ioan Pop, prin un articol de lege învoit de guvern, dăruiește gratis lotul de lângă «Dacia», proprietatea statului, Reuniunii, prin ea ajunge în centrul orașului cu lotul. Cel de lângă gară îl vinde cu 100.000 lei”³³. Clădirea a fost proiectată și construită într-un stil baroc românizat și era compartimentată astfel: „în parter are 6 localuri închiriate pentru prăvălii; în etaj are o sală mare festivă; la apus dela sală 2 odăi pentru distracții, lectură și probe de cor membrilor Reuniunii, iar spre răsărit de către

³¹ *Alba Iulia*, Alba Iulia, an XII, nr. 42, 21 noiembrie 1930, p. 1.

³² *Ibidem*, p. 4.

³³ „O serbare de caldă frățietate”, în *Alba Iulia*, Alba Iulia, an XII, nr. 44, 12 decembrie 1930, p. 2.

hotelul «Dacia» alte două odăi închiriate de către «Casa de cetire» a «Astrei» desp. Alba Iulia, precum și o locuință pentru îngrijitor³⁴.

Ultimul lucru pe care îl punctăm în prezentul articol este legat de relațiile bune pe care le aveau membrii Reuniunii cu bisericile din oraș. Asemenea membrilor corurilor parohiilor din Alba Iulia, și membrii Reuniunii își îndreptau atenția către alte sfere ale culturii, cum ar fi reprezentațiile teatrale sau practicarea dansurilor. Un lucru interesant, pe care l-am întâlnit în cercetarea efectuată, s-a petrecut în ziua de 20 aprilie 1937, când au avut loc funeraliile episcopului dr. Ioan Stroia al Armatei, care avea sediul în cetatea Marii Uniri. „Răspunsurile la Liturgia înainte sfințită, precum și la slujba de înmormântare, oficiată de către episcopul dr. Vasile Stan, înconjurat de un sobor de 26 de preoți, au fost date de corul meseriașilor din Alba Iulia³⁵. Se pune întrebarea: de ce răspunsurile nu au fost date de către corul Catedralei Încoronării, care la acel moment era condus de către arhidiaconul Ioan Tatulea³⁶?

Considerații finale

Putem afirma că Reuniunea Meseriașilor, Economilor și Comercianților Români sau, așa cum o mai întâlnim în documente, „Reuniunea de Cetire și Cântări a Economilor și Meseriașilor” din Alba Iulia a reprezentat pentru istoria, economia și cultura locală un pilon important la începutul și în prima jumătate a secolului al XX-lea. Acțiunile desfășurate de membrii acestei asociații au fost făcute cu scopul de a întări clasa mijlocie a românilor care locuiau în orașul Unirii. Prin toate eforturile depuse de membrii Reuniunii, aceștia au încercat să aducă o îmbunătățire socială, morală și intelectuală în rândul locuitorilor. Activitatea muzicală, corală și instrumentală desfășurată de corul și de formația instrumentală au adus beneficii în primul rând Reuniunii, iar publicului ascultător – momente de bucurie și de culturalizare.

Cei doi dirijori pe care îi cunoaștem până în prezent, clericul și învățătorul Octavian G. Simtion, precum și profesorul de muzică Gheorghe Oancea, și-au pus în practică cunoștințele acumulate și, împreună cu membrii corului și ai formației instrumentale, au oferit adevărate concerte, festivaluri, seri dansante, piese de teatru și alte evenimente deosebite. De asemenea, trebuie să remarcăm că două coruri, corul Reuniunii Meseriașilor, înființat în anul 1901, alături de corul bisericesc al Parohiei Ortodoxe Române Maieri I, înființat în anul 1898, au fost „cheile de portativ” care au deschis drumul unei activități muzicale fructuoase în Alba Iulia. Din aceste formații s-au desprins și altele care au dăinuit și încă dăinuie și în prezent. Dacă formația corală a Reuniunii nu mai

³⁴ *Ibidem*, p. 2.

³⁵ *Renașterea*, Cluj, an XV, nr. 17, 25 aprilie 1937, p. 2.

³⁶ <https://doxologia.ro/parintele-ioan-tatulea-marturisitor-temnitele-comuniste>, accesat în 29.10.2022.

există, „sora ei”, formația corală bisericească din cartierul Maieri, este o prezență activă pentru mediul muzical al Albei Iulia în secolul al XXI-lea.

List of illustrations

Fig. 1 – The Meeting of the Romanian Craftsmen and Traders of Alba Iulia founded a new choir, which performed in the "Caragiale" hall on 18 February 1928

Fig. 2 – The Meeting of the Traders organizes a singing festival on June 4, 1928

Fig. 3 a-b – Part of the Palace of the Meeting of the Romanian Craftsmen and Traders of Alba Iulia, behind the Hotel "Dacia"

Fig. 4 – Photograph of Bishop Justinian Teculescu of the White Fortress – Ismail, former president of the Meeting between 1903 and 1906. The photo is accompanied by a dedication to the Meeting of the Romanian Craftsmen, Merchants and Traders of Alba Iulia, Ismail, 12 December 1930

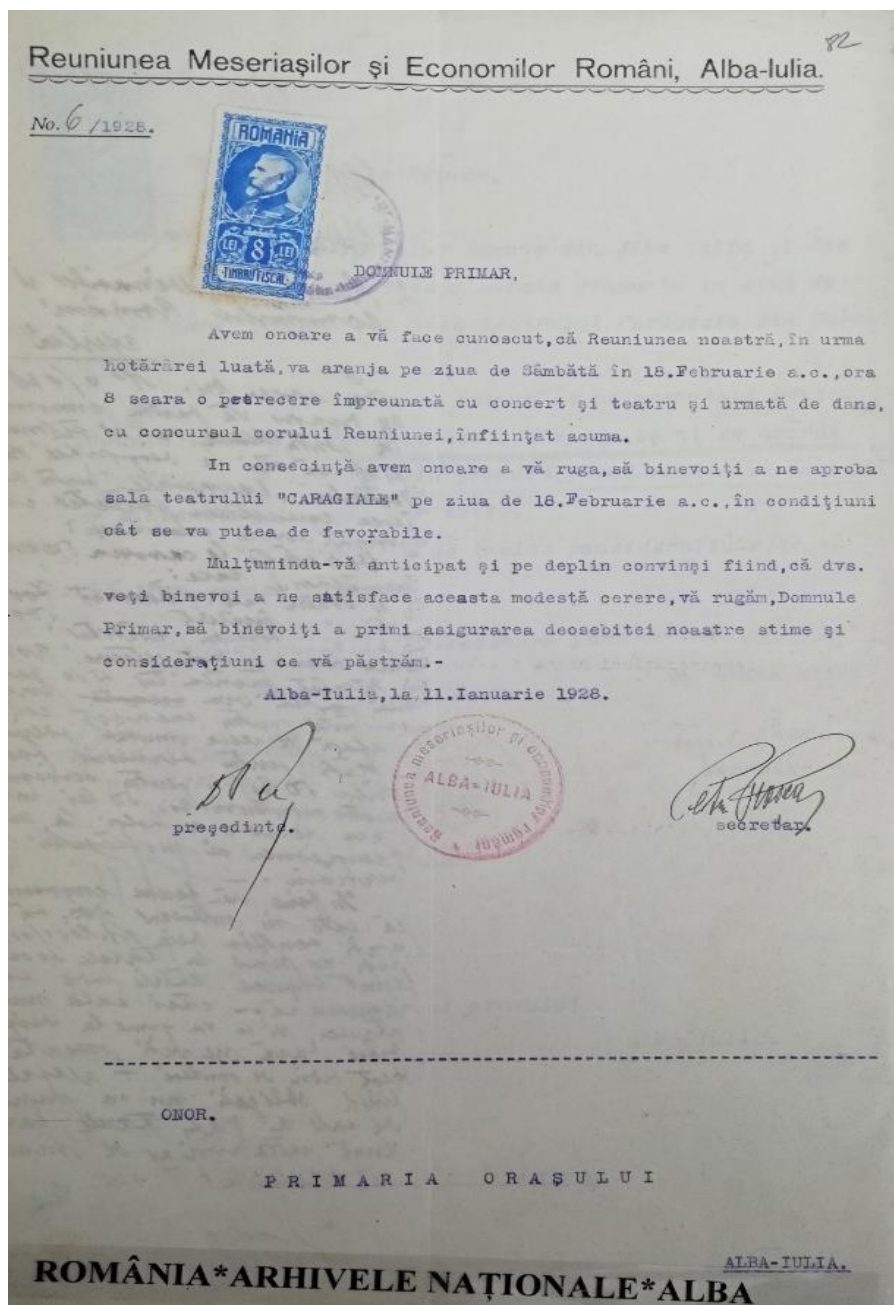

Fig. 1 – Reuniunea Meseriașilor și Economilor Români din Alba Iulia a înființat un nou cor, care concertează în sala „Caragiale” în ziua de 18 februarie 1928

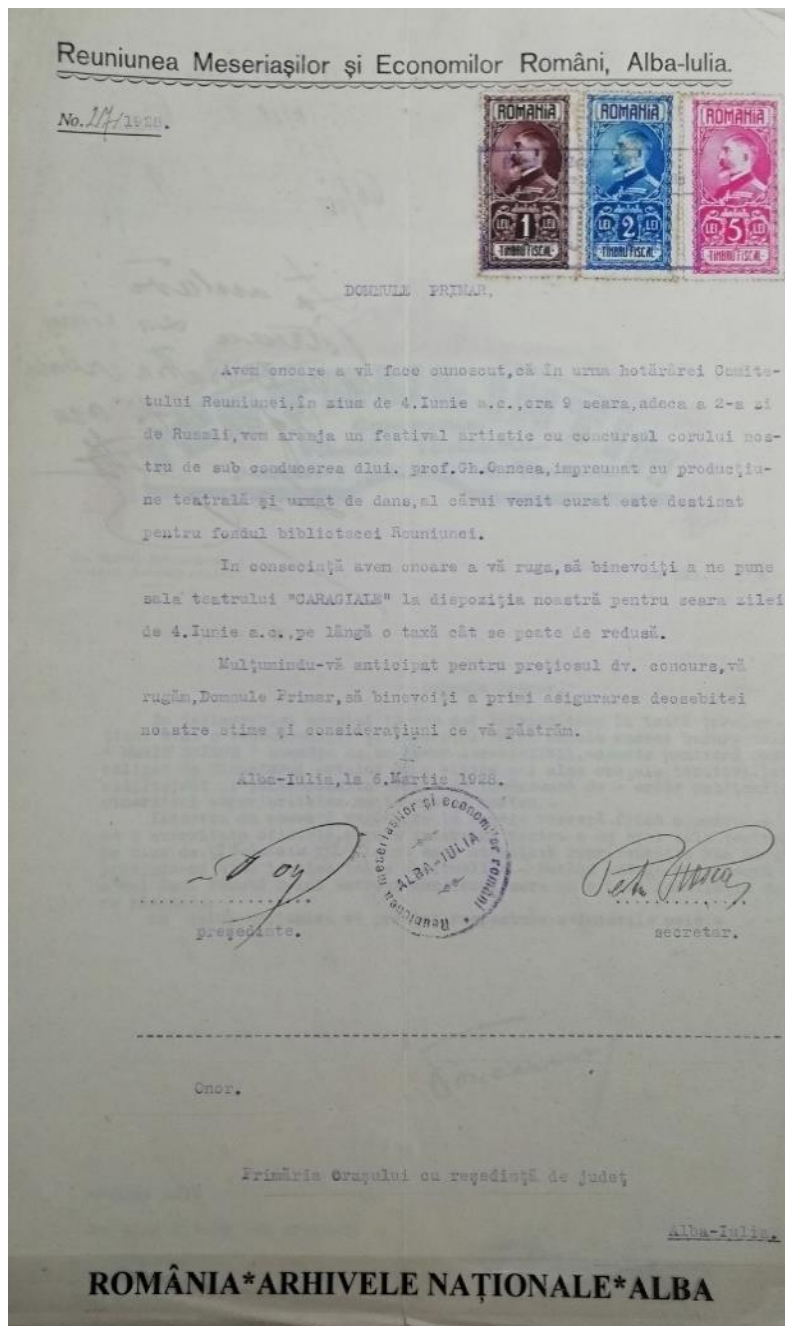

Fig. 2 – Reuniunea economilor organizează un festival de cântări în ziua de 4 iunie 1928

a

b

Fig. 3 a-b – O parte din Palatul Reuniunii Meseriașilor și Economilor Români din Alba Iulia, aflată în spatele Hotelului „Dacia” (a – colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, inv. CF 6544; b – colecția Horia Bărdaș)

Fig. 4 – Fotografie a Episcopului Justinian Teculescu al Cetății Albe – Ismail, fost președinte al Reuniunii între anii 1903 și 1906. Fotografia este însoțită de o dedicație pentru Reuniunea Meseriașilor, Comercianților și Economilor Români din Alba Iulia, Ismail, 12 Decembrie 1930 (colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, inv. CF 4019)

Abrevieri bibliografice

- Lazăr 1983 – Octavian Cosma Lazăr, *Hronicul Muzicii Românești*, vol. V, București, 1983
- Mircea 2011 – Gabriela Mircea, „Elita și comunitatea românească din Alba Iulia în primele decenii ale secolului al XX-lea. Spicuiți din tipărituri și documente de epocă (I)”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca*, tom. L, 2011, p. 109-126
- MNUAI – Muzeul Național al Unirii Alba Iulia
- Neamțu, Vaida-Voevod 2005 – Gelu Neamțu, Mircea Vaida-Voevod, *1 Decembrie 1918. Mărturii ale participanților. Ioachim Crăciun: Documente la un sfert de veac de la Marea Unire*, București, 2005
- Popa 2018 – Ioan Marius Popa, *Activitatea corală bisericească în contextul vieții culturale din Orăștie*, Deva, 2018
- Pușcariu 1904 – Sextil Pușcariu, „George Dima”, în *Luceafărul*, an III, 1904, nr. 14-16, p. 271
- Renașterea, 1937 – „Episcopul Dr. Ioan Stroia”, în *Renașterea*, an XV, nr. 17, Cluj, 25 aprilie 1937, p. 2
- SJAAN – Serviciul Județean Alba al Arhivelor Naționale
- Statutele 1901 – *Statutele Reuniunii de Cetire și Cântări a Economilor și Meseriașilor din Alba Iulia*, Blaj, 1901
- Zgârciu 2019 – Liviu Zgârciu, „Județul Brașov”, în Dragoș Ursu, Tudor Roșu (coordonatori), *Dicționarul personalităților Unirii. Delegații Adunării Naționale de la Alba Iulia*, Cluj-Napoca, 2019, p. 200-215